

Nájezd kombinované ruské jezdecké divise v srpnu 1914.

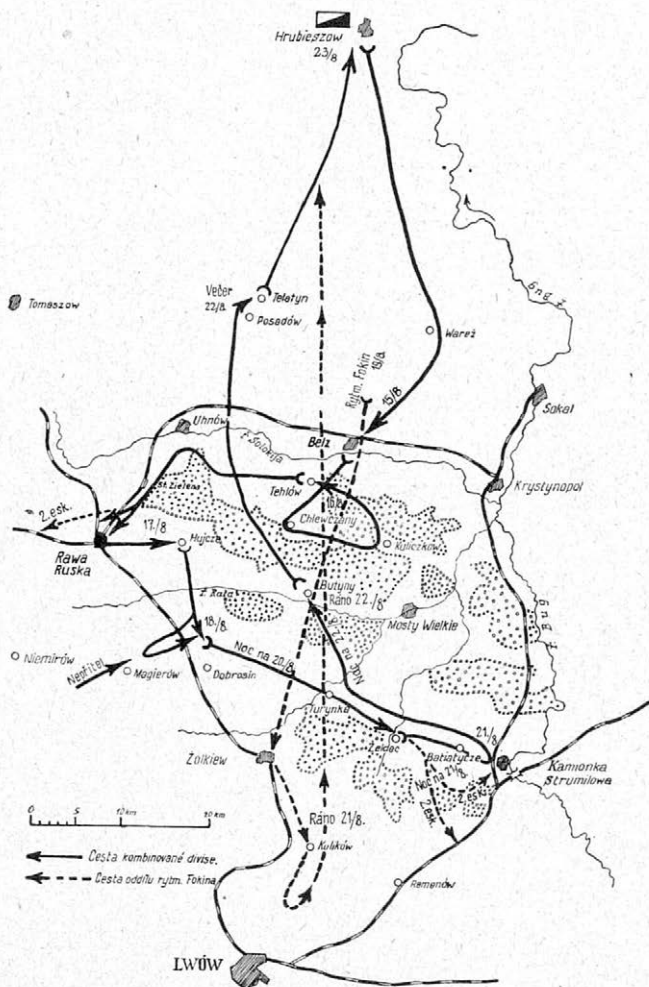
Pro lepší pochopení okolností, za nichž byl proveden nájezd kombinované jezdecké divise, je třeba předem nastíniti celkovou situaci na frontě proti Rakousko-Uhersku.

Jak je obecně známo, mobilisace celé ruské branné moci byla vyhlášena 31. července 1914 a tímto dnem tedy byla zahájena činnost ruských pěších a jezdeckých jednotek, které byly v pohraničním pásmu k provedení krytu státních hranic. Avšak, nehledě na vyhlášení války Německem, zakázal car jakékoli vpády do Haliče, doufaje, že se ještě dá odstraniti nebezpečí světové války. Bylo to marné a tento rozkaz jen zdržel vniknutí jezdeckých jednotek do Haliče až do 6. srpna, kdy konečně i Rakousko vyhlásilo Rusku válku.

Je najevě, že během tohoto týdne rakouský kryt hranic byl značně zesílen, což zřejmě ztížilo činnost ruského jezdecktva, ač největší a co nejrychlejší jeho činnost byla pro ruské vrchní velení svrchovaně žádoucí z důvodu, který dále uvedu.

V období let 1909 až 1912 poštětilo se ruskému generálnímu štábu získati podrobné zprávy o nástupu rakousko-uherských armád v Haliči proti Rusku. Podstatou tohoto plánu bylo, že všechny čtyři armády nepřítel nastupovaly v prostoru mezi Sanem a Zbručí. Je nasnadě, že tento Rusům známý plán musil býti Rakouskem pozměněn, jakmile plk. Redl byl prozrazen. Kusé zprávy, získané Rusy po roce 1912 o posunutí celého rakouského nástupu poněkud k západu, byly zřejmě nedostatečné k utvoření jasné představy o novém rakouském plánu. Tato okolnost tedy vy-

žadovala zvýšené zvědné činnosti ruského jezdecktva ihned od prvních dní nepřátelství; činnost ta však byla započata teprve po 6. srpnu. Z této činnosti vybírám zde nepatrný výsek ruské fronty v zájmovém prostoru 5. ruské armády Cholm—Kovel.

Náčrt 1.

Tato armáda od vyhlášení mobilisace měla jen dvě jezdecké divise, a to: 1. donsko-kozáckou, která působila ve směru Zamostje—Rawa Ruská, a 7. jezdeckou ve směru Vladimir Volyňský—Sokal; teprve ke dni 8. srpna, t. j. devátý den po vyhlášení mobilisace, dojížděly ze středního Ruska první transporty 2. a 3. samostatné jezdecké brigády. Tyto dvě jezdecké brigády utvořily novou jezdeckou divisi, nazvanou kombinovanou. Velení se ujal generál Vannovský, který byl krátce předtím jmenován velitelem 3. samostatné jezdecké brigády.

Brzy po soustředění této nové divise v prostoru jižně od Gruběšova nařídil jí velitel 5. armády generál Pleve, aby pronikla rakouským krytem hranic a vnikla co nejhluběji do Haliče, s úkolem zjednatí zprávy, jaké síly nepřítele nastupují v prostoru mezi Ravou Ruskou a Bugem.

Současně s těmito zvědy měla divise vykonati ničení na komunikacích v rozsahu co nejširším.

Plnic tento zcela jasný a kategorický rozkaz velitele armády, překročila divise 15. srpna (16. den ruské mobilisace) ráno státní hranice severně od Varenže, kde lehce zdolala odpor jednotek domobrany, které se bránily za močálovitým potokem. Zde bylo však ztraceno čekáním asi 1½ hodiny, dokud nebyl opraven most zbořený nepřítelem. Teprve k 16. hodině se ruské jezdeckto přiblížilo k železniční stanici Belz, kde navázalo znovu styk s jakousi pěší jednotkou, bránící stanici. Zde opěšalé eskadrony útočily čelně, zatím co dvě eskadrony koňmo rychle obchvátily stanici a působily do týlu obránci. Již k 18. hodině bylo stanice dobyto, při čemž její zařízení bylo zničeno a kromě toho vyhozen do povětří železniční most na západ od Belze.

Blížila se noc a divise se ubytovala k odpočinku v prostoru téhož městyse.

Příštího dne, 16. srpna, divise, pokračujíc v pochodu dosavadním směrem, dorazila do Chlívčan, kde byl stanoven několikahodinový odpočinek, zatím co silné hlídky získávaly zprávy o nepříteli ve směrech Unuv, Rava Ruská, Butyně, Mosty Velké a Kulikov. Po určité době tyto hlídky hlásily přítomnost silnějšího nepřítele u Ravy Ruské a nepatrných sil v Unuvě, kdežto Butyně, Mosty Velké a Kulikov byly nepřítele prosty. Na základě těchto zpráv rozhodl se velitel divise podniknouti útok na důležitý komunikační uzel Ravu Ruskou, s překvapením. Z toho důvodu postupovala divise původně zcela v opačném směru, vnikla do lesního pásma a dosáhla prostorů Tehlov kryta noční tmou a lesem. Zde odpočívala skrytá v lese. Odtud ráno 17. srpna byly odeslány dvě eskadrony k zničení železnice mezi stanicemi Rava Ruská a Dobrosin; divise se však pohybovala ve směru k Unuvu, aby, kdyby byla prozrazena, upoutala pozornost nepřítele. Teprve několik kilometrů před Unuvem se divise obrátila na jihozápad k Ravě Ruské. Postupovala po lních cestami i napříč terénem souběžně se silnicí Unuv—Rava Ruská, při čemž využívala všech možných krytů. Po poledni obsadila stanici Zelená. Slabší oddíl provádí její ničení a divise postupuje rychle po obou stranách silnice k Ravě Ruské, u níž navazuje dotyk s nepřítelem po 14. hodině.

Rava Ruská byla obsazena asi praporem rakouské pěchoty (bez kulometů a dělostřelectva), který se zakopal na návrší severně od stanice a města. Velitel divise po průzkumu určil pro čelní útok čtyři opěšalé eskadrony černigovských husarů se čtyřmi kulomety, zatím co čtyři eskadrony něžinských husarů s dvěma kulomety byly vyslány k obchvatu nepřítele ze západu a k napadení do týlu. Mimo to k zajištění tohoto obchvatu a vůbec pravého boku divise proti činnosti nepřítele od Lubačeva a Nemirova byly odeslány ještě více k západu dvě eskadrony novoarchangelských hulánů.

Boj u Ravy Ruské trval asi dvě hodiny. Nepřítel zahájil nepořádný ústup, jsa pronásledován husary. Ztráty ruského jezdeckta byly nepatrné (5 zabitých a asi 20 raněných jezdců).

železničního mostu. Postupovalo se velmi opatrně s vysílanými hlídkami na všechny strany; avšak teprve o 16. hodině byl objeven postup silné nepřátelské pěchoty od Magirova k Dobrosinu. Hulánská brigáda, vedená samým velitelem divise, svedla s pěchotou boj, avšak celkový výsledek byl v prospěch nepřitele, jenž tentokrát měl i kulometry. Proto se divise shromáždila po setmění severně od Dobrosinu, kde též nocovala.

19. srpna nastala zcela neočekávaně změna ve velení divise za okolností skutečně mimořádných.

Dosavadní velitel divise generál Vannovský nařídil veliteli husarské brigády generálu A. Dragomirovovi, aby ihned převzal velení nad divisí; sám se mu však dobrovolně podřídil. Důvodem k tomu bylo osobní přesvědčení generála Vannovského, že generál A. Dragomirov je schopnější veleť divisi za tohoto nájezdu. Toto odevzdání velení bylo provedeno osobně generálem Vannovským před celou divisí, shromážděnou v šiku. „Celková situace, za níž byl uskutečněn tento neočekávaný a zcela mimořádný čin generála Vannovského,“ vzpomíná gen Dragomirov: „nepřipouštěla žádných rozpaků, dotazů, přemlouvání.“

Nový velitel divise ponechal divisi během celého dne odpočívati, a pak nočním pochodem dosáhl k ránu 20. srpna osady Želdec, kde zase během dne setrvala na místě, připravujíc překvapující útok na železniční most u Kamienky Strumilové. Podle tajných mírových zpráv štábu ZVV. Kijev po bou stranách mostu byly vybudovány solidní „blokhausy“ s pěší posádkou. Místní obyvatelstvo kromě toho dodávalo, že v Kamience jest asi prapor pěchoty a dvě eskadrony.

Na základě těchto zpráv rozhodl se velitel divise:

a) Dvě eskadrony novoarchangelských hulánů se 4 kulometry a četou jízdních ženistů-husarů pod velením pplk. Lermontova budou na úsvitě 21. srpna útočiti z jihu na most, obsadí jej a hned vyhodí do povětří.

b) Dvě eskadrony hulánů přeruší železniční trať mezi Kamienkou a Remenovým, neboli jinými slovy zabezpečí útok překvapením z jihu.

c) Valný voj divise postoupí během noci ke Kamience, nechávejte stranou vesnici Boťatyče, a obsadí výšiny jihozápadně od Kamienky; dále bude jednati podle vývoje situace.

Asi o 23. hodině, za úplné tmy, shromáždily se u hřbitova Želdec zprvu oddíly se zvláštním určením, pak po jejich odchodu celá divise. Všechno za úplného ticha se hnulo v určených směrech.

Oddíl pplk. Lermontova ještě za tmy překvapil polní stráž nepřitele asi 1½ km jihozápadně od mostu a odstranil ji bez jakéhokoli hluku. Oddíl ještě předtím sesedl s koní, ponechav je ve skrytu. Když se rozbřeslo, bylo zjištěno s výšiny, za níž se skrýval oddíl, že ruské mírové zprávy stran opevnění mostu jsou značně přemrštěné, neboť kromě dvou obyčejných zákopů na východním břehu Bugu pro palbu na severovýchod nebylo u mostu žádné jiné opevnění. Pplk. Lermontov zahájil z týlu prudkou kulometnou palbu na mostní stráž, která byla v zákopech na východ. břehu a zároveň energicky útočil svými opěšalými eskadronami na západní východ z mostu. Avšak tato stráž dokázala v palbě přeběhnouti most a obsaditi k obraně železniční zářez západně od mostu. Brzy poté se objevily ze směru od kasáren (jižní okraj Kamienky) husté linie alarmované nepřátelské pěchoty. Přes to ruské jezdeckto nabylo převahy v palbě a zastavivši kulometnou palbou pěchotu postupující od

kasáren, obsadilo prostor západně od mostu, a poté husaři-ženisté pod velením poručíka Nestorenka zahájili přípravy k zničení mostu, nedbajíce palby nepřitele.

V 6 hodin 21. srpna byl most vyhozen do povětří, což bylo doprovázeno mohutným „hurá“ divise, která v té době obsadila právě výšiny jihozápadně od Kamienky. Znepokojené město bzučelo jako úl. Poplašný hvízdot lokomotiv a vytí továrních sirén rozdíralo vzduch.

Leč oddíl pplk. Lermontova, jenž tak skvěle vyplnil danou úlohu, octl se sám v povážlivé situaci, neboť jeho týl byl do značné hloubky postřelován účinně nepřítelem, který jej též ohrožoval nově zasazenými zálohami. Přes to se podařilo hlásiti veliteli divise prosbu o podporu palbou z prostoru vesnice Sapěžanka, čímž měl býti umožněn hulánům ústup od mostu ke koním.

Generál Dragomirov ihned určil k tomu účelu 3 eskadrony něžinských husarů a 3 eskadrony novomirgorodských hulánů se 4 kulomety; podrídil vše generálu Vannovskému na jeho vlastní žádost. Generál Vannovský však místo aby se spokojil částečným úspěchem, pronásleduje v patách ustupující pěchotu nepřitele až ke kasárnám, které měl v úmyslu ztéci. Bohužel, nestalo se tak, protože nepřítel postačil zatarasiti vchody a zahájil zblízka palbu okny a přes plot. Jeden z prvních padl u kasáren, velitel něžinských husarů plukovník Vitkovský, hned potom byl těžce zraněn na břichu sám generál Vannovský. Husaři a huláni jsouce zaraženi, kryjí se, seč jsou blízko plotu, aniž jsou s to odpoutati se. Jen s velkou námahou podařilo se generálu Dragomirovi za podpory 4 kulometů stáhnouti těchto 6 opěšalých eskadron k nádraží zpět. Ztráty jejich u kasáren činily 17 zabitých a 50 raněných, kdežto oddíl pplk. Lermontova, mající hlavní úkol, měl jen 7 mužů raněných.

Pohřbivši zabité a odevzdavši těžce raněné rakouské nemocnici v Kamience Strumilové (prosté nepřitele), divise odpoledne téhož dne 21. srpna ustoupila do Želdce, kde zůstali ranění z dřívějších bojů. Ti byli naloženi na rekvirované vozy, a pak se divise hnula zpět k státním hranicím již známou cestou k Turince. Generál Vannovský, ponechaný na vlastní žádost v rakouské nemocnici, byl převezen Rakušany odtamtud do Lvova, kde však po operaci zemřel.

Večer 21. srpna narazila ustupující divise u Turinky na prapor čerstvé nepřátelské pěchoty s několika kulomety, jenž byl spěšně dopraven ze Žolkieva selskou vozbou, aby zatarasil cestu ruskému jezdectvu.

Přes veškerou energii generála Dragomirova prapor podržel svou pozici, jsa vydatně podporován kromě kulometů i dvěma děly. Také ataka provedená na rakouskou pěchotu novomirgorodským hulánským plukem se ztroskotala; byla vedena z dálky větší než 1 km na půdě velmi těžké; pluk při ní ztratil asi 150 jezdců.

Divisi nezbývalo nic jiného, než aby se uchýlila z cesty a prodírala se neznámými lesy k Butyni během nastalé noci. Tento nadmíru těžký ústup se přece zdařil, neboť ráno 22. srpna shromáždila se v Butyni celá divise, ale bez větší části trénu a selské vozby s raněnými i nemocnými. Byla též ztracena kulometná eskadrona hulánské brigády (4 kulomety), která za nočního pochodu lesem zbloudila a byla pravděpodobně zajata nepřítelem.

Po kratším odpočinku pokračuje divise v ústupu, při čemž však počena ztrátami, že není radno vraceti se touže cestou, volí si směr k Unuvu a pochoduje výhradně polními a lesními cestami; nesetkala se tedy již s nepřítelem a nocovala pak večer téhož dne, 22. srpna, v Telatině, t. j. na ruském území.

Příštího dne se pak vrátila do Gruběšova.

K tomu třeba uvést i velmi zajímavý detail.

16. srpna, hned po vniknutí divise do Haliče, byla ponechána u Belze jedna eskadrona novomirgorodského hulánského pluku s 2 kulomety k udržování spojení se štábem 5. armády.

18. srpna se připojila k této eskadroně ještě jedna eskadrona novoarchangelských hulánů, která byla den předtím na zvědách u Dobrosina a nemohla se připojit k divisi.

19. srpna dostaly obě tyto eskadrony rozkaz velitele divise, aby se odebraly k divisi, která byla v prostoru Žolkiev.

Skutečně tyto dvě eskadrony s 2 kulomety dosáhly 20. srpna pod velením rytmistra Fokina Žolkieva, ale s divisí se tam nesetkaly, neboť ta se neočekávaně zdržela u Dobrosina.

Nehledě k tomu rytm. Fokin pokračuje ráno 21. srpna v postupu směrem ke Lvovu, při čemž cestou všemožně poškozují železniční trať.

V 6 hodin ráno, v době, kdy se vyhazuje most u Kamienky, prochází Kulikovem a teprve asi 10 km severně od Lvova se setkává s větším smíšeným proudem nepřítele, pochoduujícím na sever. Je přirozené, že po menší přestřelce ruské dvě eskadrony byly zatlačeny, ale zmizely šťastně v lesích, kterými unikly 22. srpna na ruské území, kde se připojily k divisi.

Velitel 5. armády generál Pleve byl přes ztráty na lidech a materiálu velmi spokojen s celkovým výsledkem zvědného nájezdu kombinované jezdecké divise a vřele jí děkoval za její odvážný výkon.

V knize IV memoárů náčelníka rakouského generálního štábu „Aus meiner Dienstzeit 1906—1918, Feldmarschall Konrád“, čteme na stránce 420 poznámku, vztahující se na činnost kombinované divise 17. srpna.

„Nepřítel, jenž pronikl naší sestavou východně od Ravy Ruské, musí býti v síle jedné jezdecké divise s 30 děly a kromě toho podporován pěchotou.“

Z toho, co bylo dříve uvedeno, víme, že tato divise neměla ve skutečnosti ani pěchoty, ani dělostřelectva. Názorný příklad, jak se mnohdy ve válce zveličuje síla útočníka.

Tentýž autor 21. a 22. srpna (str. 469 a 483) podle došlých hlášení zaznamenává:

„Jedna ruská jezdecká divise, pravděpodobně donská-kozácká, vnikla přes Sokal. Je po krátkém boji u Kamienky Strumilové a Turinky odražena zpět, při čemž jedna brigáda byla zcela rozptýlena.“

„Ve včerejších bojích u Kamienky Strumilové a Turinky celá jezdecká brigáda byla úplně zničena a druhá značně decimována; oba brigádníci, mezi nimi generál Vannovský jsou zabiti.“

Avšak i kdyby ztráty divise byly tak značné, jak to myslil polní maršálek Konrád, neměnilo by to nic na jádru věci, neboť kombinovaná

divise, více než kterákoliv jiná jednotka, přispěla k ujasnění skutečného nástupu rakouských armád v Haliči, tak značně se lišícího od plánu, prozrazeného Rusům plukovníkem Redlem. Proniknutí kombinované jezdecké divise 20 dní po vyhlášení mobilisace až do prostoru Lvova, t. j. v době, kdy nástup hlavní masy rakousko-uherských sil byl již ukončen, bylo jedním z nejpádnějších důkazů, že tyto shromažďují se značně západně, tedy za Sanem.

A skutečně již 22. srpna telegrafuje generálu Ivanovovi generál Januškevič, náčelník štábu velkoknížete:

„Je možné, že Rakušané z opatrnosti zkoncentrovali větší část vlastních sil západněji, než jsme předpokládali, na př. v prostoru Krakov-Přemyšl.“

V tom tkví konečný a velký význam zvědného nájezdu kombinované jezdecké divise.

Pokusme se též konstatovati příčiny, jimž musí kombinovaná divise děkovati za vlastní úspěch.

Především je to vysoká morální hodnota velitelů a podřízených útvarů. Všichni velitelé podávali skutečně příklad sebeobětování, čímž imponovali svým podřízeným, a mnozí z nich padli nebo byli těžce zraněni v čele svých jednotek, jako generál Vannovský a plk. Vitkovský. To mělo v zápětí, že mužstvo šlo kupředu za svými veliteli bez jakéhokoli váhání, ač vědělo, že nepřítel je kolem na všech stranách, a že skoro každé zranění má v zápětí zjetí nebo i smrt.

Zvláště vyniká vysoká morální hodnota původního velitele divise generála Vannovského, jenž dobrovolně postoupil velení generálu Dragomirovovi, jehož pokládá za povolanějšího veleti divisi. Je to skutečně ojedinělý případ v dějinách všech armád.

Další okolností, která byla podmínkou úspěchu kombinované divise, je jasný a kategorický úkol, daný jí velitelem 5. armády, t. j. prolomit rakouský kryt hranic a zjistiti, v jaké síle se nepřítel shromažďuje v prostoru mezi Bugem a Ravou Ruskou. Proto se divise vůbec nestarala o krytí nástupu ruských vojsk a všechno její úsilí se soustřeďovalo kupředu. Byla to vysoká výcviková úroveň všech jednotek divise, schopných boje nejen na koni, nýbrž i pěšky, když toho vyžadovala situace.

Třeba zdůrazniti úspěšné použití kulometů, jež v každém boji skutečně podporovaly svou mohutnou palbou vlastní jednotky, nikoliv aby jim jen asistovaly. Proto měla kombinovaná divise vždy úspěch, kdykoli se střetla s rakouskou pěchotou, kulometů nemající. V těchto případech průbojnost ruských opěšalých eskadron kromobyčejně rostla, což ve spojení s manévrem jednotek na koních zajistilo ruskému jezdeckvu vítězství v mnoha případech.

Je důležité též zaznamenati snahu velitele divise o to, zahajovati vždy boj s překvapením nepřítele (promyšlený výběr cest, noční přesuny, útoky na úsvitě a p.).

Značná pohyblivost jak celku kombinované divise, tak i jednotlivých jejích setnin (rytm. Fokin). Divise během 9 dní (15.—23. srpna) projela asi 300 km neboli průměrně 35 km denně. Je to výkon úctyhodný, zvláště uvážíme-li, že skoro každý den divise bojovala s nepřítelem, zamezujícím jí cestu kupředu nebo zpět.

Nesmíme dále zapomenouti, že urazila-li divise 35 km, je to pro zajišťovací a průzkumné orgány denní jízdy nejméně 50—60 km.

Denní výkon dvou eskadron rytů. Fokina je ještě větší a to zhruba 50 km denně, neboť urazily během 4 dní (20.—23. srpna) skoro 200 km.

Ke konci zaznamenáváme nestranně i vady, jež se vyskytly při organizaci nebo v provádění tohoto nájezdu.

Naprostý nedostatek jízdního dělostřelectva. Dá se předpokládati, že kdyby se bylo zúčastnilo tohoto nájezdu, mohl býti úspěch divise o mnoho pronikavější a celkové ztráty její, na lidech i na materiálu, by byly značně menší. Na každý způsob dá se předpokládati, že by za pomoci dělostřelectva býval odpor nepřítele u Turinky ve skutečnosti zdolán a nebylo by bývalo takových ztrát kulometů a trénu s raněnými a nemocnými.

Za tehdejších podmínek předpokládaný návrat divise již známou cestou skrze Turinku byl chybou, neboť se dalo očekávat, že se nepřítel především bude snažit tuto cestu přehraditi rychle dopravenými jednotkami.

Jízdní útok novomirgorodských hulánů, podniknutý z větší dálky na pěchotu připravenou k obraně, ač svědčí o jejich odvaze a elánu, byl zřejmě podniknut podceňováním mohutnosti palby moderních palebných zbraní, při čemž scházel i moment překvapení nepřítele rychlostí pohybu, jenž jedině by mohl přispěti k úspěchu tohoto útoku.

*

Všechny shora uvedené příčiny, kladné i negativní, zachovaly svůj prvotní význam až do dneška.

Co se týká poznámky o jízdním dělostřelectvu, platí ovšem jenom tehdy, je-li toto dělostřelectvo tak pohyblivé, že je s to v případě nutnosti následovati divisi nejen po polních a lesních cestách, nýbrž i napříč terénem, což u jezdeckva nikdy není vyloučeno (Turinka). K tomu musí míti jeho kanon značně menší váhu a užší rozchod kol než kanon lehkého dělostřelectva, třeba i na vrub dostřelu. Poslední nedostatek nebude značně citelný, neboť jízdní baterie zpravidla zajíždějí do palebného postavení blízko předních linií jezdeckva, pro krátkost boje jezdeckva na-proti lehkým bateriím, mnohdy značně učeněným do hloubky a potřebujícím tedy většího dostřelu.

Ideálem by však bylo zkonstruovati dělo velké pohyblivosti s dostřelem co největším, kterého potřebuje jezdeckvo také v boji na zdrženou a na široké frontě.

Tentýž požadavek pohyblivosti musí býti kladen při vybavení všech bojových jednotek a služeb jezdecké divise materiálem a trénem divise.

Prameny: Prof. Golovin: Z dějin polního tažení na ruské frontě r. 1914. Bitva v Haliči.

